

2005-06-16

Till: SKB
Attn: Saida Laârouchi Engström
Box 5864
102 40 Stockholm

**Frågor från Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG)
med anledning av möte arrangerad 2005-06-04 av Svensk
Kärnbränslehantering (SKB) i Forsmark, Östhammars kommun**

Lördagen den 4:e juni anordnade Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) ett möte i Forsmark. Mötet var ett led i samrådsprocessen inför en ansökan om att få bygga en inkaslingsanläggning och ett slutförvar för använt kärnbränsle. SKB har meddelat att de även tar emot frågor under en tvåveckorsperiod efter mötet. I detta dokument ställer Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG) frågor som organisationen vill ha svar på. I två likalydande frågedokument har Östhammars Naturskyddsförening och Naturskyddsföreningen i Uppsala län ställt andra frågor. Även Opinionsgruppen för säker slutförvaring i Östhammar (Oss) har gett synpunkter och ställt frågor i ett separat dokument. Dessa dokument finns på MKG:s hemsida (<http://www.mkg.se>).

Insyn i samrådsprocessen

Miljörörelsen har fått möjlighet att söka medel ur Kärnavfallsfonden för att kunna delta i samrådsprocessen. Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG) är en förening som bildats i detta syfte och som nu påbörjat sin granskning av kärnavfallsprojektet. Under de månader som organisationen verkat har uppenbara svårigheter uppdagats i möjligheterna att effektivt utföra granskningsarbetet. Även om SKB och myndigheterna är hjälpsamma vad gäller möjligheten att få tillgång till mötesprotokoll från samrådsmöten så tar dessa protokoll lång tid att

färdigställa. Dessutom kan det vara svårt att få en bild av det som diskuterades på mötena endast genom att läsa protokollen med bilagor.

MKG har därför formellt begärt att få närvarorätt eller observatörsstatus vid följande möten:

- Samrådsmöten med SKB och myndigheterna och/eller kommunerna
- Möten med MKB-Forum Oskarshamn och Samråd- och MKG-grupp Forsmark
- Möten mellan SKB, SKI och SSI och myndigheternas expertråd INSITE och OVERSITE

Stöder SKB miljörelsens rätt att närvara som deltagare eller observatör vid ovanstående möten?

Scenarioarbetet

Det pågår ett omfattande arbete hos SKB och myndigheterna med att ta fram olika scenarier för vad som kan hända med ett slutförvar på kortare eller längre sikt. En avsikt med detta är att kunna bedöma långsiktig hälso- och miljöpåverkan från radioaktiva utsläpp som kan bli ett resultat i olika scenarier. Det arbete som pågår är inte speciellt lått att få en översikt över eller att förstå för lekmän. Det vore därför önskvärt att få en populär presentation från SKB om vilka scenarier som man arbetar med i scenarioarbetet. Kan SKB tänka sig att göra detta?

MKG har förstått att de scenarier som i första hand är aktuella i scenarioarbetet är scenarier som kan orsaka utsläpp från ett orört slutförvar eller scenarier för oavsiktliga intrång i slutförvaret. Det är dessutom möjligt att ta fram scenarier för avsiktliga intrång både utom och inom ramen för hållbar utveckling. Ett exempel på ett avsiktligt intrång inom ramen för hållbar utveckling är att slutförvaret efter ett tag töms för att man kommit på en mer hållbar metod för att ta hand om avfallet. Ett exempel på ett avsiktligt intrång utom ramen för hållbar utveckling är att någon i framtiden använder det plutonium som finns i slutförvaret för att göra kärnvapen med och att dessa används. Är SKB beredd att vidga sitt scenarioarbete för att även ta in avsiktliga intrång utom eller inom ramen för hållbar utveckling?

Förståelse för den långsiktiga mikrobiokemiska miljön i slutförvaret

Det finns i dagsläget en relativt god förståelse för de olika kemiska miljöerna som kan bli ett resultat av olika framtidsscenarier. Det finns även en omfattande kartläggning av hur den mikrobiologiska miljön ser ut idag. Däremot kan det saknas viktiga kopplingar mellan kemin och mikrobiologin i de långsiktiga scenarierna. Speciellt viktigt är förståelsen för den långsiktiga mikrobiokemiska miljön i bufferten med tanke på risker för korrosion av

kopparkapseln. Hur avser SKB säkra att den mikrobiologiska kunskapen kommer in i den modellering av framtida kemiska miljöer som slutförvaret kan utsättas för?

Långsiktig risk för ett haveri av slutförvaret p g a höga spänningar i berggrunden vid Forsmark

Det finns höga bergspänningar i den så kallade "lins" som är tänkt att inrymma ett slutförvar i Forsmark. Vid planering för placering av deponeringstunnlar så ska dessa läggas så att problemen spänningarna vid anläggning av tunnarna minimeras. Vid första anblick ser det ut som om att ett slutförvar med en sådan lokalisering i linsen skulle kunna bli en brottyta om linsen utsätts för större påfrestningar vid jordskalv eller vid tryck från inlandsis. Hur ska SKB säkra att så inte blir fallet.

Brist på experimentell erfarenhet av relevans för ett slutförvar i torrt berg

Berggrunden där ett slutförvar i Forsmark skulle kunna placeras är mycket torr jämfört med förhållandena i Simpevarp utanför Oskarshamn. I Simpevarp har SKB i Äspölaboratoriet under mer än 10 års tid byggt upp erfarenhet och kunskap om förhållandena i ett förhållandevis blött berg. Hur ska SKB se till att erhålla experimentell kunskap om mikrobiologin, värmepåverkan, bentonitbuffertens beteende, flöden, mm som är tillräckliga för en ansökan om ett slutförvar i Forsmark?

Tillväxt av hår/trådformade strukturer ("whiskers") och lokal korrosion

I en SKI-rapport (SKI Report 2004:56) har uppmärksammats att det finns risker för korrosion av kopparkapseln i en omgivning med tillgång på sulfider. Hur avser SKB tillsammans med myndigheterna hantera denna fråga?

Miljömedicinsk utredning

På mötet framkom kritik på hur SKB hanterar den miljömedicinska utredningen som måste vara en del av miljökonsekvensbeskrivningen inför ansökan. Tänker SKB ta en fördjupad kontakt med Länsstyrelsen i Uppsala län för att se till att landstingens miljömedicinska enheter får ett större inflytande över genomförandet av den miljömedicinska utredningen?

Nomenklaturfrågan: Slutförvar eller djupförvar?

SKB anger i underlaget till mötet att man använder både benämningen "slutförvar" och "djupförvar" för ett förvar för utbränt kärnbränsle trots att man säger att det avser samma sak. Användning av två begrepp för samma

sak utan att ange skälen för detta orsakar förvirring. Slutförvar är den begrepp som används i juridiken i kärnavfallssammanhang.

Det märks att SKB i samrådssammanhang mer konsekvent börjat använda begreppet slutförvar i stället för djupförvar. För bara några år sedan så använde SKB nästan enbart begreppet djupförvar. I dokumenten som tillhörde mötet och i de overheadbilder som framtagits speciellt för mötet användes begreppet slutförvar och vissa av SKB:s representanter använde detta begrepp även när de talade. Andra SKB-medarbetare använde overhead med djupförvar som begrepp och pratade om djupförvar.

För att underlätta förståelsen för SKB:s arbete i samrådsprocessen skulle det vara bra om hela bolaget bestämde sig för att i fortsättningen endast använda begreppet slutförvar. Är SKB redo att genomföra en sådan förändring inom bolaget?

Fortsatta samrådsprocessen

I anteckningarna från mötet i Öregrund den 25 november 2004 anges att "det väl är lämpligt att [nästa möte i samrådsprocessen i Östhammar] tar upp frågan om redovisningen av alternativa metoder och lokaliseringen av slutförvaret". Vid detta möte tyckte SKB att ett lämpligt ämne för nästa möte skulle kunna vara scenarierarbetet. Bägge dessa frågor är viktiga att ta upp på möten med allmänheten. Hur kommer SKB att göra? När kommer SKB att nästa gång hålla ett möte med nationella frivilligorganisationer?

Göteborg som ovan,

Johan Swahn
Kanslichef
070-467 37 31
johan.swahn [at] mkg.se